Zalai Károly

Avignoni emlék

43.

Irene újra telefonált neki. A hangján azonnal érezte, hogy baj van. Megint az Alexon találkoztak, újra a Magyar Házba ültek be. Irene azonnal a tárgyra tért: Jürgen teljesen megváltozott, mondta olyan hangon, hogy Joachim azonnal rosszat sejtett. Képzeld el, vett egy videót meg néhány Cream-kazettát, és ha esténként hazajön, azt nézi, egymás után többször is, és minden este megiszik hozzá egy-két üveg bort. Aztán lefekszik, hátat fordítva nekem. Nem tudom, mi ütött belé, mit csináljak!? Pedig úgy örültem az új lakásnak. Most adjam be a válópert!? Anyám szerint egyébként hozzád kellett volna feleségül mennem, folytatta már a sírás küszöbén. Ráadásul az apját sem találja, folytatta. Képzeld el, hetekig kilincselt odaát a hivatalokban, s egyszerűen nincs nyilvántartásban az apja. Ilyen néven nem élt az NSZK-ban ember. Az elhárításnál pedig nem jutott a portánál tovább. Egy beadványt körmöltettek le vele, de választ még mindig nem kapott. Joachim döbbenten hallgatta, s fogalma sem volt, mit mondjon. De úgy tűnt, Irene nem is nagyon kíváncsi a véleményére, csak arra kellett, hogy kiöntse valakinek a szívét. Most mennem kell, mondta, miután megitták a kávéjukat. Adott egy gyors puszit Joachimnak, s ügyvédtáskával a kezében elviharzott. Joachim még maradt. Rendelt egy sört, és azt próbálta összefoglalni, mitől változott meg ennyire Irene. Mintha be lett volna sütve a haja, emellett olyan kifejezéseket használt, amelyeket korábban soha. Nyilván azért idegenkedik tőle, gondolta, mert megszokta, hogy mindig farmerban és a maga kötötte pulóverekben látta. Kosztümöt és magas sarkú cipőt viselt, amitől még a járása is megváltozott. És ki volt festve a körme, meg talán a szeme is. De Joachim nem mert egyenesen a szemébe nézni, mert szégyellte magát, hogy így megváltoztak, hisz rajta zakó volt és nyakkendő, amit elfelejtett levenni magáról, pedig gyűlölte.

Aztán már csak egyszer, véletlenül találkoztak. Fél évvel később az utcán futottak össze, és álltak meg pár szóra. Irene, aki pár hónapos terhes lehetett, éppen bevásárlásból sietett hazafele. Szarul nézett ki, és anélkül, hogy Joachim megkérdezte volna, mi van vele, minden átmenet nélkül közölte, hogy Jürgen pont olyan, mint volt. Még mindig a Cream, kérdezte Joachim, s Irene könnyekkel a szemében bólintott. Egyszer már meg is pofozott, vallotta be, s ekkor már nem tudta visszatartani a sírást. Joachim

rém kínosan érezte magát, fogalma sem volt, mit mondjon, mit tegyen. Át akarta ölelni, de mesterkéltnek érezte volna, hülye módon attól tartott, valaki meglátja őket. Beszéljek vele, kérdezte, bár semmi kedve nem lett volna Jürgennel találkozni, hisz nem volt már mit mondaniok egymásnak. Nincs értelme, válaszolta Irene, könnyeit törölgetve. Az apja nincs meg, egyszerűen köddé vált. Nem tudom, mi van vele. Mintha nem lennék, átnéz rajtam, csak eszik, hízik és piál; szarik mindenre és mindenkire.

Egyszer még találkozott Jürgennel, pontosabban látta őt. Ő egy kávézóban ült a Portsdamer Platz közelében, mert üzleti megbeszélése volt valakivel. Véletlenül nézett az utca túlsó oldalára. Azonnal észrevette Jürgent, aki kócosan, gyűrött ballonkabátban bandukolt, s látszott rajta, hogy már napok óta nem borotválkozhatott. Az egész ember elhanyagoltnak tűnt. Igen, gondolta Joachim, mintha másnapos volna: hétköznap délelőtt! Tétova léptekkel ballagott, aztán egyszerre csak megállt, s a zsebéből – Joachim legnagyobb megdöbbenésére – egy dobozos sört húzott elő. Kinyitotta, aztán mohón beleivott, és egy hatalmas korty után kétségbeesetten az égre nézett. Aztán megfordult, s ugyanolyan céltalanul, mint ahogy jött, elindult visszafelé. Joachimnak elszorult a torka, de úgy tett, mintha mi sem történt volna. A beszélgető partnere szerencsére nem vett észre semmit. Tovább tárgyaltak.

44.

Hogy nőtlen maradt, arról Joachim azt gondolta, ez volt szabadságának talán egyetlen bizonyítéka. Hisz már tízévesen beszippantotta őt a kommunista mozgalom. Gyűlésekre járt, társadalmi munkát végzett, tudta, hogy mit kell mondani és mit kell tenni, és miről kell hallgatni. Betanulta az FDJ minden szabályát, lelkesen harsogta a jelszavakat, úgy tett, mintha mindennel egyetértene, mintha beilleszkedett volna. Kitűnően leérettségizett, és az egyetemen is jól tanult. Soha senki nem találhatott kifogást a magatartásában. Mindent előírhattak és elő is írtak neki: hogy tanuljon jól, szeresse és szolgálja a hazáját, a dolgozó népet, a Szovjetuniót és a többi baráti országot, hogy építse a szocializmust, hogy oda utazzon, ahova engedik, s ne háborogjon, hogy ez csak egy aprócska szelete ennek a hatalmas világnak. Mert, magyarázták neki, mintha ötéves gyerek lett volna, a világ tele van ellenséggel, szerencsére Nyugat-Berlinben sikerült őket körbekeríteni magas fallal, és a gépfegyverekkel őrzött szögesdrót kerítések mögött most biztonságban élhetnek. Ő bólogatott, nem kérdezett, rendesen viselkedett, mint egy megszeppent kisfiú. De arra nem kötelezhették, hogy megnősüljön. Ha néha megállt odahaza,

és a függöny mögül Nyugat-Berlin irányába nézett, úgy érezte, mintha börtönablak mögül figyelné a világot. De ez a kellemetlen érzés csak pár pillanatig tartott. Hiszen szabad volt: ha azt tette, amit engedtek neki, akkor egyetlen akadállyal sem találkozott. De házasságra nem kényszeríthették. Hogy nem nősült, hogy egyik lány ágyából a másikba vándorolt, ez volt szabadságának egyetlen manifesztációja. Ebben a kemény szabályokkal irányított életben mindent tilosnak minősítettek, amit nem tudtak ellenőrizni, de a lányok punciját nem lehetett szögesdróttal körbekeríteni. Szerencsére honfitársnői is osztották a véleményt, hogy a gyönyör által az ember mégiscsak belekóstolhat a szabadság érzésébe. Az egyetlen baj ezzel a szabadságérzettel csak az volt, hogy csupán másodpercekig tartott.

A házasságot mindig olyan intézménynek tekintette, ami ugyanúgy gúzsba kötötte volna a kezét, mint a tény, hogy az NDK-ban született. Borzadva gondolt arra, hogy ifjú nejével majd beköltözik a lakótelepre, aztán várják, hogy megérkezzen a Wartburg-kiutalás meg a gyerekek. És ha már együtt a család, leülnek tévézni, nézik a bárgyú *Kessel Buntes*t, hallgatják a fél nyolcas híreket vagy von Schnitzer hazudozásait, és persze a nyugat-német ARD-én nézik a *Tagesschau*t, hogy mi is az igazság. Ebben a meghasonlott állapotban mennek másnap dolgozni, hogy tovább építsék a szocializmust, s majd kiugranak a bőrükből, ha karácsony előtt pár óráig banánt lehet kapni a közértben. Vágott volna jó képet hozzá, hogy a felesége élmunkás lesz, ő meg talán szakszervezeti bizalmi, s a nyarakat mindig ugyanabban a szászországi vállalati üdülőben töltik!? Hogy évente két hetet atlétatrikós, rövidnadrágos, szandálos férfiak között römizik, Radebergert iszik pezsgővel, a nők pedig harsányan nevetnek, ha valaki viccet mesél!? Erről a jövőről azt gondolta, körülbelül olyan, mintha arra várna repesve, hogy rövidesen megkezdheti életfogytiglani börtönbüntetését cellatársával, aki a hites felesége.

45.

Amikor elköltözött Berlinből, úgy gondolta, most jön el az ő ideje. De hiába próbált úgy kinézni, úgy mozogni, úgy beszélni, mint a „wesik", érezte, hogy hamisan játszik. Idővel rászokott, hogy azt mondja, Nyugat-Berlinben élt. Így nem kellett mesélnie a keletnémet gyerekkorról, a Stasiról, a sok-sok mocsokról, amit a „veszik" úgy sem értettek. Új lányismerősei döbbentették rá leginkább másságára. Pedig ugyanazt a nyelvet beszélték! Mégis más irodalmon, más zenén, más környezetben nőttek föl, mást tanultak az iskolában, másként ismerték meg a világot. Ráadásul, ellentétben vele, otthonosan mozogtak az amszterdami kávé-

zókban, a párizsi belvárosban, voltak kedvenc tengerpartjaik, toszkán városkáik, jól beszéltek valami idegen nyelvet, míg az ő franciája és angolja kezdetben még arra sem volt alkalmas, hogy az éttermekben értsék, mit rendelt. Ő egy csonka Európában nőtt föl, hamis történelmet tanult és hamis eszméken nevelkedett, ezek meg a határon túl tüntetni jártak a békéért, a fegyverkezés meg a szovjet rakéták ellen, miközben ő a május elsejei felvonulásokon a szovjet meg a keletnémet zászlót lobogtatta. Ez a múlt olyan volt benne, mint valami elgennyesedett tüske. Minél inkább nem akart beszélni róla, annál többet gondolt rá. Most is, ebben a sötétségben, miközben az elmúlt évek, hónapok szinte ködbe vesznek, pontosan látja a Humbold Egyetem auláját, hallja a zsibongást, s elindul a főlépcső fele. Mi fog történni, gondolja szívdobogva, és egyszerre újra érzi magában azt a régi-régi boldogságot. Azt várja, mikor tűnik föl már végre a lépcsőfordulóban Jürgen alakja, s ők egymásnak örülve, egymás hátát lapogatva, rövidesen azon tanakodnak, hova üljenek be egy sörre. S miközben alámerül ebben a képben, olyan távol kerül tőle minden – Madrid, Barcelona, Ithaka, az egész fölgolyóbis, amit megpróbált az elmúlt évtizedekben fölzabálni –, mintha egy útikönyvben lapozgatna, mintha nem is ő járt volna ott. Igen, gondolja, olyan ez az egész, mintha egy rész belőle ott maradt volna Keleten, abban a városban, amely már nem létezik.

Végül Kölnben kötött ki. Időközben rendesen megtöltötte a zsebeit (pontosabban luxemburgi és lichtensteini számláit), hisz az elvtársak – ő és a főnöke segítségével – nagy tételben mentették ki a pártvagyont meghozzá dollárban és nyugatnémet márkában. Ebből pedig nekik is csurrantcsöppent mindig valami. És amikor látta, hogy a „wesik" szagot fogtak, hamar egy kölni privatizációs céghez szegődött. Keletnémet kapcsolatai a Rajna parti városban is jól kamatoztak, néha szinte szégyellte, annyit keresett. Ettől fogva Berlinbe csak akkor látogatott vissza, ha muszáj volt. Megundorodott a várostól. Utálta az építkezéseket, a sok betelepülőt, a nagyképű és okoskodó nyugatiakat, a hamis fényűzést, ami Berlint elárasztotta és idegenné tette. A főváros továbbra is sántikált, hiába próbálták két lábra állítani. Ráadásul arra döbbent rá, amit persze nem mert volna hangosan kimondani még magának sem, hogy hiányzik neki az a Kelet-Berlin, ahol élt. De közben persze tudta, hogy a fiatalsága után vágyakozik. Különben hidegen hagyta a rendszerváltozás, aminek egyetlen föltűnő következménye volt: megteltek áruval az üzletek, de az ember ehhez gyorsan hozzászokott. Amúgy Honecker helyett Kohl kezdte hirdetni az igét, a munkásokat ettől kezdve nem a párt, hanem a tőkések zsákmányolták ki, a főkolomposok megint megúszták a balhét. Ugyan néhányan rács mögé kerültek – persze Honeckernek és feleségének sike-

rült időben dobbantani –, de senki sem töltötte a büntetését vizes cellában száraz kenyéren és poshadt vízen, szarrá verve, emberi méltóságában megtiporva, mint az NDK-ás időkben. És előbb-utóbb mindenki szabadlábra került, ráadásul jó néhányan az igazságtalanul meghurcoltak hősi glóriájával a fejük fölött hagyták el a fegyintézetet. Csak a kisemberek fáztak rá megint, akiknek egyszerre csak hiányozni kezdett az olcsó zsömle, az ingyenes orvosi ellátás, a Spreewälder Gurke meg a Rotkäppchen pezsgő. Közben pedig szinte nyomtalanul fölszívódtak a besúgok és az ügynökök.

46.

Negyven lehetett, amikor az amszterdami kurvanegyedben besétált egy malukui lányhoz, aki megkérdezte, mi a vágya. Ő szépen elmondta, megalkudtak az árban, és minden a megállapodás szerint zajlott le. Fantasztikus élmény volt. Ettől kezdve szokott rá a fizetett szerelem különböző válfajaira. Ennél egyszerűbb és praktikusabb dologgal nem szolgálhatott számára a fogyasztói társadalom. Úgy érezte magát, mint a török szultán. Kedve szerint választott nőt és pozitúrát magának, úgy és akkor, amikor akarta. Megalkudott, aztán kicsomagolta az „árut", és magáévá tette. Amikor elkészült, kedvesen elbeszélgetett a lánnyal, de csak annyi ideig, amíg kellett. Egy-kettővel szinte baráti viszonyt ápolt, de sohasem fárasztották őt az érzelmeikkel. Ez volt a legnagyobb gyönyör Joachim számára.

Azért egy örök szerelem neki is megbújt a lelkében. Ilona Wittenburgot egy Rügen szigetén töltött üdülés során ismerte meg. A lány és az ő szülei néhány napra összebarátkoztak a vállalati üdülőben. Mindketten tízévesek voltak. Kagylót gyűjtöttek együtt, s máig emlékszik a látványra, ahogy a lányka kötött fürdőruhája nedves testéhez tapadt. Még szinte semmi cicije nem volt, s amint le-lehajolt a homokba, hogy fölvegye a kagylókat, Joachim vágyakozva nézte törékeny testét. Ez a vágy sokkal hatalmasabb volt, mint amit azóta bármikor is érzett, talán azért, mert még nem volt tárgya, mindenre, a mindenségre vonatkozott, amely ezekben a rejtélyes pillanatokban két vékonyka lánycombként mutatkozott meg előtte. Közöttük furcsán és rejtélyesen játszadozott a napsugár, megmegsimogatva a szőke pihéket Ilona nyakán. És bár tíz szónál többet nem beszéltek egymással, Joachim emlékeiben, miként most is, gyakorta visszatér erre a tengerpartra, s szívében édes fájdalommal megpróbálja fölidézni a lány aprócska talpainak nyomát, amint a távolba, egyre kisebbé válva eltűnik a végtelenben, amelyet ő mindannyiszor a szívének érez.